

DİVAN ŞİİRİNDE NAZİM TÜRLERİ [Y.Bayram]

Eserler, şekil özellikleri açısından sınıflandırıldığına **nazım şekillerine**; içerikleri açısından sınıflandırıldığına **nazım türlerine** ulaşılır. Divan şiirinde sayıları henüz tam olarak belirlenmemiş pek çok nazım türü vardır. Aşağıda bunların büyük bölümü, kısa bilgiler eşliğinde listelenmiştir. Listedeki bazı türlerin aynı zamanda mensûr biçimleri de vardır. Sonu -nâme şeklinde biten eserler, daha çok müstakil bir eser iken, sonu -iyye şeklinde bitenler kasidenin giriş bölümünü ifade eder.

Tevhîd: Allah'ın varlığı ve birliğini konu edinmiş şiirler.

Münâcât: Allah'a yakarış içerikli şiirler. Nesirdeki karşılığı tazarrunâme olarak bilinir.

Esmâ-i Hüsnâ: Esmâ-i hüsnâ şerhlerini içeren eserlerdir.

Ahmediyye/Mahmudiyye/Muhammediyye: Hz.Muhammed'in hayatını konu edinmiş öğretici eserlerdir.

Hilye: Hz.Muhammed'in fiziksel ve ruhsal özelliklerini anlatan eserlerdir.

Semâilnâme: Hz.Muhammed'in fiziksel özelliklerini anlatan eserlerdir.

Hadis-i Erba'in/Cihil Hadis/Kırk Hadis: Kırk hadis tercüme ve şerhlerinden oluşan eserlerdir.

Mevlid: Hz.Muhammed'in doğumunu anlatan eserler.

Mi'râcnâme/Mi'râciyye: Hz.Muhammed'in mi'râc mucizesini anlatan eserler.

Na't: Hz.Muhammed'in hayatı; fiziksel ve ruhsal özelliklerinin övgüyle anlatıldığı eserler.

Siyer: Hz.Muhammed'in nesebi, fiziki portresi, gazaları, peygamberliği vs. üzerine yazılmış eserler.

lydiyye/Bayramiyye: Bayramlardan ve bayram günlerinden bahseden eserler.

Regâibiyye: Regâib gecesi hakkında yazılmış eserler.

Ramazaniyye/Ramazannâme: Ramazan günleri ve geceleri, ramazanla ilgili alışkanlıklar ve geleneklerden vs. bahseden eserler.

Muhabbetnâme: Sevgiye dair kitap, mecmûma vs.lere verilen ad.

Fütüvvetnâme: Ahîlikle ilgili âdâbın anlatıldığı eserler.

Pendnâme/Nasihât nâme: İslâmî ahlak ve âdâb hakkında yazılmış eserler.

Beldenâme/Bilâdiyye: Şehir ve yerleşim yerlerinin adlarını ele alan eserler.

Dâriyye/Kasriyye: Cami, saray, köşk gibi binaları anlatan eserler.

Hamamnâme/Hamâmiyye: Hamam kültürü, hamam güzelleri, hamam eğlenceleri vs. ile ilgili eserler.

Sâhilnâme: Boğaziçi sahilleri ve buradaki yerleşim yerleri, iskeleler vs. hakkında yazılmış eserler.

Seyahatnâme: Seyahat izlenimlerinin ve gezilen yerlerin anlatıldığı eserler.

Sefâretnâme: Sefirlerin (elçiler) izlenimleri ve değerlendirmelerinden oluşan eserler.

Şehr-engîz: Bir şehrin güzelleri ve güzelliklerinin anlatıldığı eserler.

Kahvenâme: Kahvenin her türlü özelliğinin anlatıldığı eserler.

Sâkinâme/İşretnâme/Sahbânâme: İçki, içki çeşitleri, içki meclisleri ve buralardaki eşyâ, sâkî vs. hakkındaki eserler.

Sûrnâme/Sûriyye: Şehzâdelerin doğumları, sünnetleri, evlenmeleri gibi sevinç ve mutlulukları anlatan eserler.

Gül-i sad-berg: Yüz sayısıyla bağlantılı biçimde yazılmış eserler. Yüz hikâye, yüz beyit...

Gazavatnâme/Gazanâme /Fetihnâme/Zafernâme: Düşmanlarla yapılan savaşları ve kazanılan zaferleri anlatan eserler.

Selimmâme: Birinci Selim'in (Yavuz) seferlerinin ve savaşlarının anlatıldığı eserler. Genel anlamda padişahların seferlerini ve mücadelelerini anlatan eserler için de kullanılmıştır.

Süleymannâme: Birinci Süleyman'ın (Kanûnî) seferleri ve savaşlarını anlatan eserler. Hz.Süleyman'la ilgili eserler de aynı adla anılmıştır.

Fetihnâme: Fethedilen yerleri haber veren mektup ve fermanlara denir.

Fethiyye: Nesib bölümünde fethedilen yerlerin anlatıldığı kasidelere denir.

Fal nâme/Yıldız nâme/Tefe'ül nâme/ Hursid nâme: El falı, çiçek falı, kura falı, kuş falı, peygamber falı, reml, kitap falı, yıldız falı vs.

Kıyafet nâme/Firâset nâme: İnsanların fiziksel özellikleriyle kişilikleri arasındaki ilişkinin anlatıldığı eserler.

Melhanâme: Gök cisimlerinin hareketleriyle gelecek arasındaki ilişkinin ele alındığı eserler.

Muammâ: Bir ismin gizlendiği bilmecelere denir.

Lügaz: Bir varlığın veya nesnenin özelliklerinin verilerek adının sorulduğu eserler.

Bahâriyye/Rebûiyye: Bütünyle veya sadece nesib kısmında bahardan bahsedilen kaside.

Nevrûziyye: Bütünyle veya sadece nesib kısmında nevrızdan bahsedilen kaside.

Sitâiyye/Berfiyye: Bütünyle veya sadece nesib kısmında kıştan bahsedilen kaside.

Hazâniyye: Bütünyle veya sadece nesib kısmında sonbahardan bahsedilen kaside.

Hasb-i hâl/Şikâyet nâme: Yakınma/şikâyet eksenli eserler.

Hezel/Hezliyât: Biriyle ilgili ahlak dışı bir üslûpla yapılan eleştiriler.

Hiciv/Hicviyye: Yergi içerikli eser veya kaside.

Letâyif nâme: Latifelerden oluşan eserler.

Sihhat nâme: Padişahlara ve devlet adamlarına geçmiş olsun dilekleri içeren eserler.

Mersiye: Ölümlerin ardından yakılan ağıtları içeren eser.

Maktel/Maktel-i Hüseyin: Bir büyüğün veya Hz.Hüseyin'in şehâdetini anlatan eser.

Sergüzeşt nâme: Yaşanan veya tahayyül edilen olayların anlatıldığı eser.

Tezkire: Âlimlerin, şairlerin, sanatkarların veya herhangi bir meslek erbâbının hayatı ve eserleri hakkında bilgi içeren kaynaklar.

Vefeyât nâme: Ölenlerin ölüm tarihleri ve defnedildikleri yerleri anlatan eserler

Münâzara: Simgesel veya gerçek anlamda iki kahramanın münazarası şeklinde planlanan eserler. Bahar u Şitâ, Nef ü Rûh, Tiğ ü Kalem, Gül ü Mül, Beng ü Bâde...

Ta'rifât: Devlet adamlarını, görevlerinin özelliğine göre birkaç beyit içinde birer portre hâlinde canlandıran eserler.

Tarikat nâme, Berber nâme (Traş nâme), Devenâme, Seyir nâme,

Cifrnâme, Kanunnâme, Cemrenâme, Cülüsiyye, Fahrîyye,

Letâyif nâme, Mahlas nâme, Raşsiyye=Esbîyye, Sihhat nâme,

Sivâset nâme, Tebriknâme, Tevbenâme, Tuğraîyye...

Edebi türlerle ilgili genel kaynakça: A.Güzel, *Dini Tasavvufî Türk Edebiyatı*, Ankara 2006; C.Dilçin, *Örnekle Türk Şiir Bilgisi*, Ankara 2000; E.Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, İstanbul 2005; F.İz ve G.Kut, "Divan Edebiyatında Nazım Türleri", *Büyük Türk Klasikleri*, C.1, İstanbul 2002, s.247-252; F.İz ve G.Kut, "Divan Edebiyatında Nesir Türleri", *Büyük Türk Klasikleri*, C.1, İstanbul 2002, s.243-246; F.İz, *Eski Türk Edebiyatında Nazım*, C.1-2, Ankara 1995; H.Tolasa, "18.Yüzyılda Yazılmış Bir Divan Edebiyatı Terimleri Sözlüğü -Müstakimzâde'nin İstılahâtü's-Şi'riyye'si-", *Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, S.1, s.221-229; İ.H.Sevük, "Divan Edebiyatında Nev'ler", *Edebiyat Bilgileri*, İstanbul 1942, s.147-172; İ.Pala, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Ankara 1989; K.Demiray, *Edebiyatta Türler*, İstanbul, 1971; M.Akkuş, "Edebi Tür Teorileri ve Divan Edebiyatında Türlerin Tasnifi Problemi", *Osmanlı Edebiyatı Araştırmaları (Makaleler)*, Erzurum, 2000, ss. 9-32; M.Akkuş, *Klasik Türk Şiirinin Anlam Dünyası Edebi Türler ve Tarzlar*, Erzurum 2006; M.Ayyıldız ve H.Birgören, *Edebiyat Bilgi ve Teorileri*, Ankara 2005; M.İsen, "Türler", *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı*, Ankara 2009, s.251-271; M.Tatçı, "İslami Türk Edebiyatında Türlerle İlgili Bazı Problemler", *Dolunay*, S.34 (1988), s.15-17; M.Z.Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C.1-3, İstanbul 1971; N.İ.Koç Keskin, "Eski Türk Edebiyatında Edebi Türler", *Eski Türk Edebiyatına Giriş*, Ankara 2007, s.249-450; N.Pekolcay vd, *İslâmî Türk Edebiyatında Şekil ve Nev'lere Giriş*, İstanbul 1981; S.Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, İstanbul 2001; Ş.Aktaş, "Edebiyatta Türler Problemi", *Edebiyatta Üslûp ve Problemleri*, Ankara 1993, s.100-136; T.Karataş, *Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, Ankara 2004; *TDV İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 1988; *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C.1-8, İstanbul 1980; *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü*, C.1-6, Ankara 2001-2006; *Türk Dünyası Edebiyat Tarihi Ansiklopedisi*, C.1-7, Ankara 2001-2006; *Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi*, C.1-8, Ankara 2002-2007...